

Doc. Dr. Jos. Kratochvíl, Brno: 198.

DOPLNĚK NALEZIŠŤ K ZÁLESKÉHO PRODROMU MRAVENCŮ.

Mravenci, ač patří jistě početně k našim nejhojnějším hmyzům, nena-
lezi dlouho mezi našimi entomology příznivců, kteří by se soustavně věnovali
jejich výzkumům. Jen tu a tam koleopterologové (vlivem krásných objevů
Wassmannových) hledali v mraveništích myrmekofilní brouky a tak
byli přirozeně nuceni se věnovati i určování mravenců. Touto cestou se dostává
k jejich studiu několik našich entomologů, kteří, ač byli zaměstnáni studiem
jiné hmyzí skupiny, položili u nás základy myrmekologické faunistiky. Sem
třeba jmenovati E. Lokaje st. (Živa, 1860), E. Lokaje ml. (Časop. č.
spol. entomol. 1905), Fr. J. Rambouska (tamtéž 1907), T. Krásu
(tamtéž 1905) a j., zvláště pak J. Roubala, který podal o mravencích
historických zemí několik zpráv (Časop. č. spol. entomol. 1904, 1905, 1906,
1913 a p.), zvláště pak sepsal »Prodromus myrmecophilů českých« (Věst. král.
čes. spol. nauk 1905), který je i pro naši myrmekologii významný. Zcela
obdobně tomu bylo i na Moravě, kde touto cestou se dostali k studiu mravenců
W. Zdobnitzky (Zeitschr. Mähr. Landesmuseums 1910) a J. V. Stejskal
(Příroda, 1922 a Osmá zpráva na přír. výzkum Moravy a Slezska,
1925). Oba posledně jmenovaní se věnovali studiu mravenců již soustavněji,
snesli si potřebnou literaturu, byli ve styku se zahraničními myrmekology
a založili si soustavné sbírky: Zdobnitzkého je ve sbírkách brněnské
university, Stejskalova je základem myrmekologické sbírky Zemského
musea v Brně. Na Slovensku a býv. P. Rusi byl ovšem vývoj týž jako v ze-
mích českých, ale bylo tam přikročeno dříve k samostatným výzkumům myr-
mekologickým. Výsledky maďarských hymenopterologů o mravencích těchto
zemí shrnul souborně A. Mocsáry ve »Fauna Regni Hungariae«, oddílu
Hymenoptera, 1918.

Pravý rozmach naší myrmekologie nastává jednak studiiemi A. Mráz-
kovými, jež jsou převážně směru oekologicko-ethologického (Časopis č. spol.
entomol. 1908; Věda přírodní roč. I.; Entomologické příručky, č. 14) a jeho
žáka Vondráčka (Věda přírodní, roč. I.) v Praze, jednak systematicko-
faunistickými pracemi Š. Soudkovými v Brně. Vědecká myrmekologická
činnost Mrázkova byla však přerušena jeho předčasnou smrtí a tak v po-
předí myrmekologických výzkumů v letech poválečných v našich zemích zů-
stal Soudek, jenž se stal *skutečným zakladatelem české myrmekologie*; to,
co Soudek za 10 let své myrmekologické činnosti u nás vytvořil, je stěžejní
dílo, z něhož musejí vycházeti všichni, kteří se chtějí věnovati vědeckému
studiu mravenců. Kromě drobnějších příspěvků (Časop. Nár. Musea v Praze
1921; Časop. č. spol. entomol. 1921; Časop. mor. zem. musea v Brně 1922;
1924 a 1927; Sborník Klubu přír. v Brně 1922) sestavil krásnou — v teh-
dejší době jsoucí skutečně na světové úrovni — příručku »Mravenci...«
(Entomol. příručky, č. 11) a napsal pěknou zoogeografickou práci o zvíření
mravenců »Hádů« u Brna (1931). Na jejím sestavování se účastnil i pisatel
těchto »Doplňků«. Jest pak dobře připomenouti, že studie ta — na popud
Soudkův — byla vzorem k podobnému zpracování jiných význačných mo-
ravských lokalit, a to především »Pavlovských vrchů« (Kratochvíl,
1936) a »Hadcové stepi u Mohelna« (Šilhavý 1938, předběžné sdělení
v Přírodě, 1936). Kromě těchto studií uveřejnil V. Šilhavý ještě 3 jiné

příspěvky (Věda přírodní, 1935; Časop. č. spol. entomol., 1937 a Sborník Klubu přír. v Třebíči, 1937), J. Kratochvíl 4 (Sborník Klubu přír. v Brně, 1937; Entomol. listy, 1938; Příroda, 1939 a Horácko, 1938). V poválečných letech o našich mravencích psal ruský běželec B. Škaff (Časop. č. spol. entomol., 1923). V posledních letech přispěli vydatně k znalostem o mravencích v Čechách svými pracemi J. Šadil (Časop. Nár. Musea v Praze, 1937; Časop. č. spol. entomol. 1939) a V. Novák (Časopis Nár. Musea v Praze, 1938; Časop. č. spol. entomol., 1939 a společná práce obou těchto autorů v Časop. č. spol. entomol., 1939). Zvláštní místo mezi entomology, kteří psali o našich mravencích, zaujímá M. Záleský: ten v posledních letech získal pro své práce sběry mnoha entomologů ze všech končin našich zemí, uveřejnil je (od r. 1932) v mnoha časopisech (Přírodě, Vědě přírodní, Vše moravské, Časop. č. spol. entomol., Časop. Nár. Musea v Praze a j.) často ve sděleních jen několikařádkových, takže jejich výčet by tu zabral mnoho místa. Záleský se tak stal význačným našim myrmekologem—faunistou; tu a tam jsou v jeho sděleních uveřejněna i jeho pozorování oekologická, ethologická a p.

Po uveřejnění »Prodromu«, resp. během jeho tisku, bylo uveřejněno o našich mravencích ještě 5 sdělení a to: 2 Šilhavého (Entomol. listy, 1939; Entomol. Rundschau, 1939) a 3 Šadilovy (2 v Entomol. listech, 1939 a jedna v Časop. Nár. Musea v Praze, 1939). Jsou v nich některá důležitá sdělení, která byla však z části převzata do »Prodromu«; jen několik jsem jich ještě připsal níže. Budiž konečně ještě poznamenáno, že některá data o našich mravencích jsou v pracích zahraničních odborníků, hlavně Wasmanna (1894), Mayra (1855), Finziho (1926, 1928), Viehmeyera (1906), Scholze (1924), Staerckeho (1927) a j. Výpisky, jež jsem si z prací zahraničních myrmekologů svého času pořídil, zůstaly po uzavření vysokých škol v mém ústavě a proto tu jsou z nich jmenována jen některá data. V budoucnosti bude tedy ještě úkolem naše znalosti myrmekologické zcela vyplniti i v tomto směru.

Pokládám za účelné a velmi prospěšné, ba docela nutné pro další naše myrmekologické práce, uveřejniti tyto »Doplňky«, obsahující přes 130 nalezišť, která byla již zapsána v literatuře některým z výše vyjmenovaných odborníků, ale jež autorem »Prodromu« byla přehlédnuta, dále 6 mravenčích forem, které byly již dříve v naší vlasti nalezeny a jež nejsou pojaty do »Prodromu« a asi 50 jiných faunisticko-systematických oprav a dodatků. Některé z nálezů, které níže zapisuji, jsou velmi důležité, neboť jsou prvými zprávami o výskytu mnohých druhů na naší půdě, takže nálezy ty mají právo prioritní, jež třeba respektovati před pozdějšími nálezy Záleského nebo jiných pozdějších myrmekologů. Podobně jsem zařadil do »Doplňků« i ony nálezy, které Záleský připsal jinému autorovi, nebo takové, které jsou důležitý s hlediska zoogeografického, historického nebo oekologicko-ethologického u těch druhů, jež jsou jmenovány v »Prodromu«. U oněch mravenčích forem, u nichž je v »Prodromu« připsáno »Ubique«, nepodávám zpráv; tím by obsah těchto »Doplňků« zbytečně vzrostl. Nebylo by ovšem nevýznamno zapsati, kde tyto druhy byly u nás po prvé nalezeny a kdo nález ten uveřejnil.

Opravy věcných chyb ovšem nejmenuji. Ty jsem jednak probral ve svých recensích Záleského práce v »Přírodě« 1940, č. 5 a 6, jednak odkazuji čtenáře na pěkné dílo Stitzovo (Tierwelt Deutschlands, 1939), které se mi dostalo do rukou 1. srpna 1940: tam jsou (jak jsem žádal v recenzi!) z nej-

větší části správné názvy — s nynějšího vědeckého hlediska — jednotlivých mravenčích forem a tamtéž nalezne čtenář všeobecně platné, zdůvodněné a správné nynější názory všeobecně-myrmekologické, nehledě ani k mnoha jiným zprávám. Poznamenávám ještě, že správná latinská pojmenování našich mravenců, pokud již nebyla užita na tomto místě, budou v brzkou uveřejněna v »Entomologických listech« při jiné příležitosti.

V »Prodrumu« a »Doplňcích« jsou tedy *vyjmenovány nálezy mravenců z našich zemí* — kromě forem všeobecně rozšířených — *které byly zjištěny do konce roku 1939.*

Podčeď **PONERINAE** Lepeletier 1836.

1. **Ponera coarctata** (Latreille).

K nalezištím typické formy jmenovaným v »Prodrumu« je připsati na Moravě: Ubušín (leg. Gregor, c. Kratochvíl 1939); Suchý Žleb v Moravském Krase (leg. a c. Soudek 1924). Ve Vraném n. Vlt. ji sbíral Krása, později teprve Roubal (c. Roubal 1904).*)

Podčeď **MYRMICINAE** Lepeletier 1836.

2. **Myrmica (Neomyrma) rubida** (Lattr.)

Chybí prvé nálezy v Čechách: Šumava (c. Lokay st. 1860); Brdy (leg. a c. Soudek 1921), v Krkonoších ji sbíral také Škaff (leg. a c. Škaff 1923); podobně chybí prvý uveřejněný nález na Moravě: Praděd (c. Zdobnitzky 1910), jenž má prioritu před nálezem Hetschkovým, pocházejícím z téhož naleziště. Také ve slovenských nálezech nejsou jmenovány nejstarší: Trenčín, Koritnica, Vihorlat, Javorina (Spiš), okolí tatranských lázní a Šariš (c. Mocsáry 1918), stejně tak jako prvý nález z P. Rusi: Marmaroš (c. Mocsáry 1918). Z třebíčského okolí je jmenována Šilhavým (leg. a c. 1939) již po uveřejnění »Prodrumu«.

3. **Myrmica (Myrmica) ruginodis** var. **ruginodo-laevinodis** F o r.

je jmenována Soudkem ze Suchého Žlebu v Mor. Krase (leg. a c. Soudek 1924), kde ji našel při studiu *Bothriomyrmex*. V »Prodrumu« tato forma chybí a je ji zařaditi na str. 203 za Záleského »*M. rubra ruginodis* Nyl.« Že jde skutečně o tuto formu, vzniklou asi křížením, zaručuje Soudkovo jméno.

4. **Myrmica (Myrmica) rugulosa** N y l.

Ze známých lokalit této formy v »Prodrumu« chybí: Bystřice u Brna (leg. Gregor, c. Kratochvíl 1939), Liteň u Berouna (leg. Trakal, c. Záleský 1939) a Prešov na Slovensku (leg. a c. Kratochvíl 1939).

5. **Myrmica (Myrmica) Sabuleti** M e i n.

Lze souhlasiti s Meinertem, Karawajevem a j., kteří považují tuto formu za samostatný druh. Rozhodně ji nelze považovati za pouhou varietu, neboť

*) Zkratka »leg.« značí svěřatele, zkratka »c.« značí autora, jenž nález ten uveřejnil. Většinou jmenuji obě; jen tam, kde se mi nepodařilo zjistiti sběratele, jej nejmenuji. Připsaný letopočet u jména autora označuje, kdy byl nález ten uveřejněn.

je velmi význačně odlišena nejen naprosto zcela odlišně morfologicky upravenými samci, nýbrž i dělnicemi a samicemi; nelze ji ovšem také považovati za subspecii, neboť její rozšíření neodpovídá geograficko-systematickému pojmu této kategorie. V »Prodromu« chybí: Velké Meziříčí (leg. a c. Kratochvíl 1937). Pavlovské vrchy jsou jmenovány dvakráte; forma *lonae* Finzi jest varietou, resp. rasou tohoto druhu, ne *M. scobrinodis*.

6. *Myrmica* (*Myrmica*) *Schencki* E m.

byla sbírána Soudkem u Hluboké a v okolí Prahy (c. Soudek 1921). Jirny jsou jmenovány dvakráte. Zdobnitzky ji sbíral na Moravě i na Kaničském kopci (c. 1910).

7. *Myrmica* (*Myrmica*) *Schencki* var. *obscura* F i n z i.

Tuto černou až černohnědou formu se žlutými nohami zjistil Finzi i v Tatrách (c. 1926), odkud mu ji zaslal Dr. Szabó bez bližšího označení naleziště.

8. *Myrmica* (*Myrmica*) *lobicornis* N y l.

je připsána v »Prodromu« typické formě; chybí naleziště Praha-okolí, Příbramsko a Hluboká (leg. a c. Soudek 1921) a z Moravy Pavlovské vrchy (leg. a c. Kratochvíl 1936). V Zádielu sbírali ji již maďarští hymenopterologové (c. Mocsáry 1918).

9. *Myrmica* (*Myrmica*) *moravica* S o u d e k.

Není jasno, proč užívá v »Prodromu« Záleský pro tento druh binomického označení, když nemá subspecii. Varieta popsaná Sadilem jako *M. moravica* var. *Dagmarae* po vyjití »Prodromu«, nemůže býti považována za subspecii; jedinci z Mohelnské rezervace jeví přechody mezi formou typickou a var. *Dagmarae* tak, že není vyloučeno, že bude třeba formy ty spojit (ústní sdělení J. Sadila). Na Pavlovských vrších ji sbíral po Soudkovi i Kratochvíl (c. Kratochvíl 1936) a Sadil (c. Sadil 1939). Kromě toho se zdá, že mravenec ten je sám jen subspecii *M. deplanata* Ruzs.

10. *Aphaenogaster* (*Attomyrma*) *subterranea* (L a t r.)

K nalezištím vyjmenovaným v »Prodromu« je připsati ještě: Suchý žleb v Moravském Krase (leg. a c. Soudek 1924) a Česká Třebová (leg. a c. Kratochvíl 1938).

11. *Messor barbarus structor* var. *mutica* (N y l.)

Prvé moravské nálezy: Žlutý kopec, Kamenný vrch, Soběšice, Troubsko, Obřany, Pavlovské vrchy byly po prvé učiněny Zdobnitzkym (leg. a c. 1910). Jsou to prvé nálezy v histor. zemích vůbec. Teprve později na nich je znova sbíral Kratochvíl (c. 1936). Chybí: Jablonov n. T. na Slovensku (leg. Gregor, c. Kratochvíl 1939). Nález u Poušova u Třebíče patří Šilhavému (leg. a c. Šilhavý 1935), ne Kratochvílovi.

12. *Solenopsis fugax* (L a t r.)

Chybí prvé naleziště z Moravy: Kamenný vrch u Brna, Obřany, Zaječice, Hustopeče (leg. a c. Zdobnitzky 1910), pak Suchý žleb v Moravském Krase (leg. a c. Soudek 1924), Hády u Brna (leg. a c. Soudek 1931); podobné nejsou v »Prodromu« zapsány nejstarší nálezy z Čech: v okolí Prahy jej

sbíral Lokay st. (c. 1860), Wasmann a Roubal (c. Roubal 1905), později tamtéž Mrázek (c. Soudek 1921) a Duda (c. Roubal 1905); Závist a Skochovice (leg. a c. Roubal 1905); Pařízov u G. Jeníkova (leg. Trakal, c. Záleský 1937); Klejnarka u Čáslavi (leg. Trakal, c. Záleský 1938). Na Moravě u Ketkovic ji našel Šilhavý (c. 1939).

13. *Myrmecina graminicola* (L a t r.)

Chybí: Komjatice u Nových Zámků na Slovensku (c. Mocsáry 1918), Suchý žleb v Moravském Krase (leg. a c. Soudek 1924); první nález v Čechách učinil Lokay st. (leg. a c. 1860) u Chuchle a teprve později ji tamtéž sbíral i Mrázek (c. Soudek 1921); Kutná Hora-okolí (leg. a c. Šilhavý 1935), Liteň u Berouna (leg. Trakal, c. Záleský 1939). Ťahanovce u Košic jsou jmenovány dvakrát.

14. *Leptothorax tuberum tuberum* M a y r.

byl sbírán Wasmannem u Prahy a Nové Hutě (c. Roubal 1905); Měchenice, Trnová a Bojová jsou jmenovány dvakrát, chybí však Pařízov u Golě. Jeníkova (leg. Trakal, c. Záleský 1937).

15. *Leptothorax tuberum* var. *nigriceps* M a y r

byl zjištěn na Moravě i v Suchém žlebě v Moravském Krase (leg. a c. Soudek 1924) a v Čechách na Příbramsku (leg. Mrázek, c. Soudek 1921).

16. *Leptothorax Nylanderi Nylanderi* (F ö r s t.)

Na Hádech jej sbíral kromě Stejskala i Soudek (leg. a c. Soudek 1931).

17. *Leptothorax corticalis corticalis* Schenck.

Chybí: Na Velkomeziříčsku jej sbíral Kratochvíl (c. 1937) ne Stejskal.

18. *Harpagoxenus sublaevis* (N y l.)

Nález tohoto dulotického mravence učinil v našich zemích po prvé Viehmeyer (1906) na Šumavě u Železné Rudy. Nálezy Záleského nejsou tedy prvými u nás. Viehmeyerův nález od Železné Rudy přehlédli i Soudek. Kromě toho byl druh ten nalezen Viehmeyerem i v Krušnohoří a Krkonoších.

19. *Strongylognathus testaceus* (S c h e n c k.)

Chybí všechna naleziště z Čech, takže se zdá, že příslušný odstavec byl sazečem vynechán: Čelakovice v Polabí, Chuchle (leg. Mrázek, c. Soudek 1921), od Chuchle do Štěchovic (hojně), Vrané a Všenory (leg. a c. Roubal 1905), Pařízov u G. Jeníkova (leg. Trakal, c. Záleský 1937). Ve stř. Povltaví jej našel Novák (c. 1938) u Trnové a Březové. Na Moravě byl zjištěn i v Suchém žlebě v Moravském Krase (leg. a c. Soudek 1924). Snad sem možno připsati i nález Kasperův ve Slabcích u Rakovníka v Čechách (c. Lokaj ml. 1905).

Podčeď DOLICHODERINAE Forel 1878.

20. *Liometopum microcephalum* (P a n z.)

chybí v Prodomu od Pulgram na Moravě (leg. a c. Zdobnitzky 1910); v Lednici je sbíral také Gregor (c. Kratochvíl 1938) a u Hlohovce na Moravě (ne na Slovensku!) Kratochvíl (c. 1938).

21. Dolichoderus (Hypoclinea) quadripunctatus (L i n n é.)

V Prodromu chybějí prvá moravská naleziště: Vranovice, Klentnice, Vranov n. D., Hardek, Pisárky u Brna (leg. a c. Zdobnitzky 1910) a kromě toho Střelice (leg. a c. Stejskal 1925), Mohelno (leg. a c. Šilhavý 1935 a 1938).

22. Tapinoma erraticum L a t r.

je sice početný druh na teplejších stanovištích ale jmenuje-li Záleský v Prodromu veškerá naleziště slovenská a podkarpatoruská, musí býti jmenována i všechna naleziště na Moravě a zvláště v Čechách, kde je teplomilných druhů mnohem méně a jejich naleziště jsou řidší než v části karpatské: Nejstarší nález v Čechách učinil Lokay st. u Závisti (leg. a c. 1860), kde jej později sbíral i Roubal (c. 1905) a Soudek (c. 1921); kromě toho chybí Vrané n. Vlt. (leg. Wassmann a později Krása, c. Roubal 1905 a c. Lokaj ml. 1905), Chuchle (leg. Srnka, c. Roubal 1905), v okolí Prahy a na Sedlčansku jej sbíral Sadil (c. 1937), Liteň u Berouna (leg. Trakal, c. Záleský 1939). Z Moravy chybí sběry z Kamenného vrchu u Brna, Hardek, Královo Pole (leg. a c. Zdobnitzky 1910), Suchý žleb v Mor. Krase (leg. a c. Soudek 1924), Palvovské vrchy, kde je zvláště hojný a kde jej sbíral Stejskal (c. 1925) a později Kratochvíl (c. 1936), Hádý u Brna (leg. a c. Soudek 1931), Vel. Meziříčí (leg. a c. Kratochvíl 1937). Šilhavý jmenuje druh ten také z Ketkovic (leg. a c. 1939).

23. Tapinoma erraticum var. ambigua E m.

Tato forma v »Prodromu« chybí; je jmenována Wasmannem z okolí Prahy. Liší se od normální formy jednak menšími rozměry těla, jednak jinak utvářenými některými ústrojí samců, především clypeu a subgenitální deštičky.

Podčeď FORMICINAE Lepeletier 1836 (pro parte) Forel. emend.

Pojmenování této podčeďi *Formicinae* místo u nás dosud užívaného *Camponotinae* je správnější a zdůvodněné: nejen že starší (prioritní), nýbrž i přesnější; M a y r o v o pojmenování *Camponotinae* nevystihuje dobře rozsah této podčeďi jak ji nyní rozumíme; vymezil ji Forel. Z našich odborníků název *Formicinae* již užil nověji Šilhavý (1939), z cizích Bondroit, Wheeler, Karawajew, Menozzi, Stitz a j.

24. Plagiolepis pygmaea (L a t r.)

U tohoto mravence jsou poměry podobné jako u *Tapinoma erraticum*: chybí většina prvních a nejstarších dat z Čech i Moravy, ač zvláště v Čechách, kde je *Plagiolepis* méně hojný než na Moravě, je třeba zaznamenati každé naleziště. Z Chuchle, Sv. Prokopa a Závisti ho znal již Mrázek (c. Soudek 1921), od Zlíchova Soudek (c. 1921); na Moravě je znám ze Stromu, Stránské skály u Brna, Čebínky, Květnice, Mor. Krumlova (leg. a c. Soudek 1922), Suchého žlebu v Mor. Krase (leg. a c. Soudek 1924), Hádů u Brna (leg. a c. Soudek 1931). Rovněž první nález na Pavlovských vrších učinil před Kratochvílem Soudek (c. 1922).

25. Camponotus (Tanaemyrmex) aethiops (L a t r.)

je znám ze Suchého žlebu v Mor. Krase (leg. a c. Soudek 1924); Parkan (leg. Gregor, c. Kratochvíl 1939); v Mohelně a na Pavlovských vrších jej

sbíral i Kratochvíl (c. Šilhavý 1938, Kratochvíl 1936), na Hádech Soudek (c. Soudek 1931). Nitra je jmenována dvakrát.

26. *Camponotus (Tanaemyrmex) aethiops* var. *marginata* (L a t r.)

Tuto formu nejmenuje Záleský v »Prodromu« z Podkarpatské Rusi, ač ji tam našli entomologové maďarští (c. Mocsáry 1918) u Užhorodu.

27. *Camponotus (Camponotus) herculeanus* (L i n n é.)

V celém »Prodromu« je užíváno omylem pojmenování »*herculaneus*« a kromě toho chybějí prvé české nálezy: Zbraslav, Křivoklát a Česká Lípa (leg. a c. Lokay 1860); nálezy Mrázkovy ze Šumavy a Brdů (c. Soudek 1921); Krkonoše (leg. a c. Šraf 1923); k této subspecii čítá Zdobnitzky i svůj nález samice od Černovic u Brna (c. 1910), kterou Záleský připsal formě *herculeano-ligniperda* For. a mluví omylem o dělnících. Kromě toho je druh ten znám i z Pavlovských vrchů (leg. a c. Kratochvíl 1936).

28. *Camponotus (Camponotus) vagus* (S c o p.)

Z lokalit chybí Javořina (leg. a c. Stejskal 1925); v Bítově, Vranově n. D, Hardeku a Hrádku druh ten poprvé sbíral Zdobnitzky (c. 1910), v Bítově kromě toho i Stejskal (c. 1925). Hrádek je jmenován dvakrát.

29. *Orthonotomymex lateralis* (O l i v.)

nesbíral na Pavlovských vrších Stejskal (c. 1925). Stejskalovo sdělení se vztahuje na druh *O. merula* (L o s.); proto také tento druh nejmenuji ve svých mravencích Pavlovských vrchů; na Moravě prvý a jediný nález této formy byl učiněn na sv. Kopečku u Mikulova (leg. a c. Kratochvíl 1938).

30. *Orthonotomymex merula* (L o s.)

Část nalezišť připsaných tomuto druhu Záleským patří varietě — lze-li tuto od typické formy dobře oddělit — *atricolor*, neboť, jak jsem jinde ukázal (c. 1938), vyskytuje se tato s typickou formou nejen na téže lokalitě (na př. na Mohelenské stepi, Kobylí, Pavlovských vrších, Pouzdřanské stepi, Brumovicích a p.), nýbrž i dokonce v témž hníždě: Hády, Mohelno, Troubsko a j. Nelze tedy vésti přísnou hranici mezi oběma formami; Soudek užil pojmenování »*merula*« pro Emeryho formu »*lateralis piceus* var. *atricolor* (N y l.)« (c. 1931), Záleský v »Prodromu« pro formu »*lateralis piceus* (L e a c h.)«, jak učinil Soudek již r. 1921. Formu »*atricolor*« jmenuje z Mohelma i Šilhavý r. 1935.

31. *Prenolepis imparis* var. *nitens* (M a y r.)

jak se nyní musí jmenovati tento palaearktický mravenec rodu *Prenolepis*, když se ukázalo, že je k nerozeznání podoben severoamerickému druhu *imparis*, je jmenován i ze Slovenska maďarskými entomology od Oravice (c. FRH); naleziště to nesmí býti zaměňováno s »Oravicsa«, kde druh ten byl rovněž sbírán (c. Mocsáry 1918).

32. *Lasius (Lasius) brunneus* (L a t r.)

Největší část jedinců z našich zemí připisuje Záleský subspecii *brunneus*; na Moravě jej po prvé zjistil Zdobnitzky u Prahlíc, v Adamovském údolí v Mor. Krase, u Želešic, Troubska a na Kamenném vrchu u Brna (c. Zdob-

nitzky 1910). Dle Wassmanna jej sbíral u Prahy Haber (c. Roubal 1905) a později i Mrázek (leg. 1904, c. Roubal 1905); Roubal jej jmenuje z Čech ještě od Nemělkova (leg. Bílek) a Vraného n. Vlt., kde jej sbíral Krása (c. Roubal 1905). Ve Světcí u Teplic jej sbíral Lokaj ml. (c. 1905).

33. *Lasius (Lasius) emarginatus* var. *bruneo-emarginata* F o r.

je forma, která upomíná některými znaky na *L. brunneus*. V Záleského díle chybí, ačkoliv je jmenována Zdobnitzkym (c. 1910) z Hádů u Brna, a Kamenného vrchu u Brna; v obou případech byl nalezen pod korou stromů. Rovněž Soudek jej nejmenuje a nález ten asi přehlédl.

34. *Lasius (Chthonolasius) flavus* var. *flavo-myops* F o r.,

jak se musí jmenovati jedinci označení Záleským jako subspecies »*L. flavus flavo-myops*«, byl studován Šilhavým na oslavanských stráních u Ketkovic, nikoliv na Mohelenské stepi, jak je omylem zapsáno v »Prodromu«, třebaže formu tu později zjistil týž autor spolu se Záleským u Mohelna. Je to důležité pro toho, kdo by chtěl pozorování Šilhavého kontrolovat na téže lokalitě. Mravenec ten je, jak se zdá, pouhou oekologickou formou, a nelze mu tudíž, jak to činí Záleský, připisovati hodnotu subspecie. Šilhavého pozorování je významno i tím, že se zcela s h o d u j í s pozorováními a zkušenostmi Viehmeyera v okolí Drážďan (Dresden). Totéž platí ovšem i o druhé Záleského subspecii — »*L. flavus myops*«; i tato se musí psáti obdobně: »*L. flavus* var. *myops*«. Z Čech jmenuje prvou formu od Vraného n. Vlt. Záleský (c. 1939), kde ji sbíral spolu s Krásou.

35.—36. *Formica (Formica) pratensis* R e t z.

zapsaná v »Prodromu« jako subspecies *F. rufa*, je spíše samostatný druh odlišný od *F. rufa* nejen bionomicky, oekologicky a ethologicky, nýbrž i morfologicky. Jako samostatný druh ji hodnotil již Soudek r. 1931. Její temná varieta *F. pratensis* var. *nigricans* (E m.) byla po prvé zjištěna u nás Soudkem u Rtišovic (leg. a c. Soudek 1922) na Příbramsku, kterýžto nález má prioritu před nálezy jmenovanými Záleským.

37. *Formica (Formica) truncorum* F a b r.

Je rovněž samostatný druh, nikoliv subspecies *F. rufa*: je vyznačena jak morfologicky, tak i oekologicky a ethologicky, a nadto její rozšíření neodpovídá pojmu subspecie *F. rufa*. Již Soudek (1922) se kloní k názoru, že lze *F. truncorum* považovati nejspíše za samostatný druh. V »Prodromu« chybí prvá naleziště slovenská: Lúčky, Korytnica, okolí tatranských lázní (c. Mocsáry 1918). Na Moravě u Ketkovic ji nalezl Šilhavý (c. 1939).

38. *Formica (Coptoformica) execta execta* N y l.

je známa i z Moravy, kde ji našel poprvé Soudek u Ketkovic v údolí Oslavy (c. Soudek 1922), později pak Šilhavý na »Čertově ocase« u Mohelna (c. Šilhavý 1938). Kromě toho *F. execta* třeba zařaditi do podrodu *Coptoformica*, nikoliv *Formica*, jak činí Záleský.

39. *Formica (Serviformica) rufibarbis* var. *fusco-rufibarbis* F o r.

Tato Forelova varieta, jež se některými —znaky blíží *F. rufibarbis* a *F. fusca*, není pojata ani do příručky Soudkovy, ani Záleského »Prodromu«

třebaže je jmenována našimi staršími entomology z mnoha míst střed. Čech: Závist, Všemory, Míšek, Vrané n. Vlt., a j. (leg. a c. E. Lokaj ml. 1905). Dokud nebudou nálezy ty podrobeny kontrole, aby bylo možno rozhodnouti o tom, kterou formu Lokaj vlastně sbíral, nelze *F. rufibarbis* var. *fusco-rufibarbis* vyškrtnouti ze seznamu českých mravenců.

40. *Formica* (*Serviformica*) *gagates* L a t r.

Lokality vyjmenované v »Prodromu« je třeba doplniti ještě těmito nálezy: Líšeň a Pisárky u Brna (leg. a c. Soudek 1922), Slov. N. Mesto (c. Mocsáry 1918); na Pavlovských vrších sbíral tuto *Formicu* i Kratochvíl (c. 1936); Zdobnitzky ji nesbíral na Oslavě (správně na oslavských stráních u Ketkovice), neboť nález ten učinil Soudek (leg. a c. 1922), a tamní výskyt později potvrdil Šilhavý (leg. a c. 1937).

41.—43. *Formica* (*Serviformica*) *cinerea* M a y r

byla sice pelivě propracována Finzim r. 1928, ale není zjištěno přes to dobře, ke kterým formám tohoto druhu lze připočísti jedince u nás žijící. Finzi (c. Stitz 1939) jmenuje z Moravy dvě formy: *F. cinerea* var. *fusco-cinerea* F o r. a *F. cinerea* var. *cinereo-rufibarbis* F o r.; žily by tudíž u nás celkem 3 formy tohoto druhu: dvě variety jmenované výše a forma, zjištěná Novákem v Čechách. Problém tohoto druhu je tudíž u nás mnohem složitější, než jak jej nastínil v »Prodromu« Záleský. Pokud jsem viděl naše jedince z Moravy, jsem nyní toho názoru, že je nelze přičísti Ruzského formě *imitans*: liší se od ní jednak profilem hrudi, jednak i zbarvením, jež u našich jedinců není tak výrazné jako u formy *imitans*; ostatně jisté barevné odchylky našich jedinců od ruských pozoroval a popsal v »Prodromu« i Záleský. Bylo by proto záslužné provésti revisi příslušníků tohoto druhu ze všech našich lokalit.*) Není vyloučeno, že se tu zjistí jisté novinky. V »Prodromu« vypočtená naleziště tohoto druhu (jmenovaného jen »*F. cinerea* M a y r« je doplniti: Morava: Beskydy (c. Mayr 1855); Slovensko: Humeň, Prešov, Široko (c. Mocsáry 1918); P. Rus: Kiralhaza, okr. Sevljuš (c. Moczáry 1918).

44. *Polyergus rufescens* (L a t r.)

K početným nalezištím vyjmenovaných v »Prodromu« je připojiti ještě Troubsko (leg. a c. Zdobnitzky 1910), Brno-Husovice (leg. a c. Stejskal 1925), Říčov a Třebíč (leg. a c. Šilhavý 1935); na pouzdřanské stepi byl druh ten zjištěn před Gregorem již Stejskalem (c. 1925), na Pavlovských vrších jej sbíral po Soudkovi i Kratochvíl (c. 1936).

Z pohraničí bez bližšího označení místa ještě jmenuji:

45. *Myrmica* (*Myrmica*) *lobicornis* var. *lissahorensis* S t a e r.; Bezkydy (Staercke 1927) a

46. *Formica* (*Coptoformica*) *execta* var. *sudetica* S c h o l z: Sudety (Scholz 1924).

Z biologické stanice ve Křtinách

*) Studie o našich formách druhu *Formica cinerea* vyjde ve Vědě přírodní, kam jsem právě zaslal rukopis.